

«Χωρίς ψηφιακή ταυτότητα είσαι νεφοκολίγος»

Media: DOCUMENTO **Page:** 49,60-61 **Published at:** 01-12-2024
Author: **Surface:** 1609.17 **Circulation:** 12000
Subjects: cm²

Γιάννης Βαρουφάκης
«Χωρίς ψηφιακή
ταυτότητα είσαι
νεφοκολίγος»

σελ. 12-13

Γιάννης Βαρουφάκης

Χωρίς ψηφιακή ταυτότητα είσαι νεφοκολίγος

Ο καθηγητής Οικονομικής Θεωρίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και γραμματέας του ΜέΡΑ25 μιλάει για τον τρόπο που ο καπιταλισμός δολοφονήθηκε από την τεχνοφουδάρχια

Συνέντευξη στην **Εμυ Ντούρου** Φωτογραφία **Γιάννης Παναγόπουλος / Eurokinissi**

Ο Γιάννης Βαρουφάκης θέλησε να καταγράψει σε βιβλίο το χρονικό ενός προαναγγελθέντος θανάτου. Συγκεκριμένα, τη δολοφονία του καπιταλισμού «από κάτι πολύ χειρότερο που πήρε τη θέση του», όπως λέει χαρακτηριστικά για την τεχνοφουδάρχια. Οι αγορές υποκαταστάθηκαν από πλατφόρμες συναλλαγών που θυμίζουν ψηφιακά φρέουδα, των οποίων οι ιδιοκτήτες χρεώνουν με υψηλά ποσά τους παραγωγούς για να έχουν πρόσβαση στους χρήστες του διαδικτύου. Την ίδια στιγμή οι μηχανές που είναι δικτυωμένες μέσω του υπολογιστικού νέφους είναι έτσι σχεδιασμένες ώστε μέσω της διάδρασης να δημιουργούν στους χρήστες επιθυμίες τις οποίες ικανοποιούν «παρακάμπτοντας τους δύο πυλώνες του καπιταλισμού, την αγορά και το κέρδος» όπως εξηγεί ο καθηγητής Οικονομικής Θεωρίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και γραμματέας του ΜέΡΑ25. Στο βιβλίο του «Μιλώντας στον πατέρα μου - Μια εισαγωγή στην τεχνοφουδάρχια» ο Γιάννης Βαρουφάκης αναλύει το φαινόμενο με τη μορφή μιας μακράς επιστολής προς τον πατέρα του. Με αφορμή το βιβλίο συναντηθήκαμε στα γραφεία του ΜέΡΑ25.

Όταν ανεβάζω μια ανάρτηση στο Facebook ποιος κερδίζει;

Στον βαθμό που χαρήκατε που το ανεβάσατε και το διάβασε κι ένας φίλος, κερδίζετε. Δεν κερδίζετε όμως σε ό,τι αφορά την οικονομική διαπραγμάτευση. Κερδίζει το Facebook, καθώς είναι η πρώτη φορά στην ανθρώπινη ιστορία που μέσα από μια τέτοια διαδικασία δημιουργείται νέο κεφάλαιο από δωρεάν εργασία. Παλιότερα όταν ένας βιομήχανος ήθελε να αυξήσει το κεφάλαιό του, τα μηχανήματά του, έπρεπε να σπικώσει το τηλέφωνο να παραγγείλει ένα μηχανήμα από κάποιον άλλο καπιταλιστή που το παρήγε. Για την κατασκευή του μηχανήματος ο άλλος καπιτα-

λιστής προαλάμβανε μισθωτή εργασία. Τώρα όμως υπάρχει μια νέα μορφή κεφαλαίου, αυτό που αποκαλώ νεφοκεφάλαιο (αγγλικά cloud capital). Πρόκειται για μια διαλεκτική μορφή κεφαλαίου που σε εκπαιδεύει να το εκπαιδεύεις να σε εκπαιδεύει να κάνεις πράγματα γι' αυτό. Το εμπλουτίζεις συσσωρεύοντας κεφάλαιο χωρίς να παίρνεις μισθό. Αυτό δεν έχει ξαναγίνει ποτέ. Και γι' αυτό θεωρώ πως εδώ μιλάμε για κάτι πέραν του καπιταλισμού, κάτι χειρότερο.

Σε ποιον ανήκει το ίντερνετ;

Αρχικά ήταν κάτι σαν κοινό αγαθό. Το παρήγαγε το Πεντάγωνο στις ΗΠΑ, στη συνέχεια έβαλε μέσα πανεπιστήμια κ.λπ. Στα τέλη της δεκαετίας του '70 και στις αρχές της δεκαετίας του '80 χρησιμοποιούσαμε το ίντερνετ -ήμουν από τους πρώτους χρήστες- χωρίς να το λέμε έτσι. Στέλναμε μηνύματα, διαβάζαμε ο ένας τα κείμενα του άλλου. Ήταν μια ζώνη χωρίς καπιταλισμό, χωρίς αγορά. Ακόμη και τα προγράμματα τα οποία χρησιμοποιούσαμε ήταν κοινό κτήμα. Η ιδιωτικοποίηση του διαδικτύου ξεκίνησε όταν μπήκαν οι μεγάλες επιχειρήσεις. Τότε σταμάτησε να είναι ερευνητικό ή στρατιωτικό εργαλείο. Με την είσοδό τους οι μεγάλες επιχειρήσεις άρχισαν να προσφέρουν υπηρεσίες. Όμως, κι εδώ είναι νομίζω το σημαντικό σημείο, για να σου προσφέρουν τη συγκεκριμένη υπηρεσία πρέπει να αποδείξεις ποιος είσαι. Δεν υπάρχει ψηφιακή ταυτότητα που να σου ανήκει. Η αστυνομική σου ταυτότητα σου ανήκει, το κράτος την έφτιαξε και σ' την έδωσε. Στο διαδικτυο όμως δεν συμβαίνει αυτό. Εκεί πιστοποιείς ποιος είσαι μέσω της τράπεζάς σου. Ακόμη και στην εφορία η τράπεζά σου πιστοποιεί ποιος είσαι. Όταν όμως δεν σου ανήκει καν η ψηφιακή σου ταυτότητα καταλήγεις να γίνεις νεφοκολίγος.

Για ποιο λόγο ένας άνθρωπος με την ισχύ του Δον Μισκ είχε

«Πλέον οι παραδοσιακοί καπιταλιστές αντιλαμβάνονται ότι δεν συμφέρει να είσαι παραδοσιακός καπιταλιστής. Το θέμα είναι να έχεις νεφοκεφάλαιο»

«Ο ΣΥΡΙΖΑ τελείωσε το 2015»

Πριν από λίγες μέρες εκλέχθηκε νέος πρόεδρος του ΣΥΡΙΖΑ ο Σωκράτης Φάμελλος. Πώς σχολιάζετε την εξέλιξη; Είλικρινά δεν με ενδιαφέρει. Είναι σαν να με ρωτούσατε για μια ιπποδρομία. Ο ΣΥΡΙΖΑ τελείωσε την 6η Ιουλίου 2015 όταν έκανε το «όχι» «ναι». Μπήκε σε μια διαδικασία αποδόμησης. Το μόνο

που με έχει παραξενέψει είναι ότι πήρε τόσο καιρό.

Ο Στέφανος Κασσελάκης είναι ένα νέο πρόσωπο στην πολιτική σκηνή που αποσπείρει πως μπορεί να αποτελέσει τη νέα φωνή της Αριστεράς. Τι πιστεύετε; Μαριέτισης άνθρωπος είμαι. Δεν

Ο INFO

Το βιβλίο «Μιλώντας στον πατέρα μου - Μια εισαγωγή στην τεχνοφουδάρχια» κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Πατάκη

με ενδιαφέρουν τα πρόσωπα. Με ενδιαφέρουν οι μεγάλες τεκτονικές αλλαγές της κοινωνίας και ποιοι πολιτικοί σχηματισμοί μπορούν να ενισχύσουν τη μισθωτή εργασία, τους ανθρώπους του μόχθου, στο να αντισταθούν σε αυτές τις αλλαγές. Ο Κασσελάκης είναι εκτός παιχνιδιού.

την ανάγκη να αγοράσει το Twitter που μετονόμασε σε X;

Αυτή η νέα μορφή κεφαλαίου δεν είναι παραχθέν προϊόν το οποίο έχει στόχο την παραγωγή κάποιου άλλου. Το κεφάλαιο που έρχεται σε διαλεκτική σχέση μαζί μας μέσω του κινητού ή του λάπτοπ είναι ένα παραχθέν μέσο συμπεριφορικής μετάλλαξης. Μεταλλάσσει δηλαδή τη συμπεριφορά μας. Μας κάνει να επιθυμούμε πράγματα που δεν θέλουμε, μας κάνει να λέμε πράγματα που δεν θα λέγαμε, μας κάνει να παράγουμε και να αναπαράγουμε το κεφάλαιο κάποιου άλλου. Οποιοσ έχει τέτοιου είδους κεφάλαιο, δηλαδή νεφοκεφάλαιο, έχει τεράστια εξουσία πάνω στην ανθρωπότητα. Ας πάμε πίσω στα 1800, όταν είχαμε τον μετασχηματισμό της φεουδαρχίας στον καπιταλισμό. Μέχρι τότε η άρχουσα τάξη είχε εξουσία μέχρι εκεί που είχε γη. Η ιδιοκτησία της γης τής έδινε την εξουσία να συγκεντρώνει τις αξίες που έχουν παράγει άλλοι, οι κολίγοι. Σταδιακά όμως οι γαιοκτήμονες κατάλαβαν ότι υπήρχε κάτι πολύ καλύτερο απ' το να είσαι ο ιδιοκτήτης της γης. Μπορούσες για παράδειγμα να είσαι ιδιοκτήτης των εργοστασίων, των δικτύων του ηλεκτρισμού, των τρένων, των τηλεφώνων. Πλέον οι παραδοσιακοί καπιταλιστές αντιλαμβάνονται ότι δεν συμφέρει να είσαι παραδοσιακός καπιταλιστής. Το θέμα είναι να έχεις νεφοκεφάλαιο.

Τι σκέφτεστε όταν βλέπετε τον Ιλον Μασκ στο πλευρό του Ντόναλντ Τραμπ;

Ο Ντόναλντ Τραμπ είναι πολύ πιο ενδιαφέρουσα προσωπικότητα και πολύ πιο σημαντικός απ' ό,τι θέλουν να τον χαρακτηρίσουν οι Δημοκρατικοί στην Αμερική ή το ακραίο κέντρο στην Ελλάδα και την Ευρώπη. Πάντοτε την εξουσία στις ΗΠΑ την είχαν οι μεγατοάνες, ποτέ οι πρόεδροι. Ο Ροκφέλερ βρισκόταν πίσω από κάθε κυβέρνηση. Ο Τζ. Π. Μόργκαν ήταν αυτός που έφτιαξε την κεντρική τράπεζα της Αμερικής. Δεν χάλασε τώρα η αμερικανική δημοκρατία. Δεν υπήρχε ποτέ δημοκρατία στην Αμερική. Πάντα ήταν ολιγαρχία με εκλογές κάθε κάποια χρόνια.

Πολλοί είναι όμως εκείνοι που ανησυχούν για τον ρόλο που μπορεί να παίξει ο Ιλον Μασκ στη διεθνή πολιτική σκηνή.

Οι ανταγωνιστές του Μασκ αγωνιούν γιατί φοβούνται πως με την πρόσβαση που έχει στον Τραμπ πιθανόν να αλλάξει τους κανόνες του παιχνιδιού υπέρ του. Και δεν έχω καμία αμφιβολία ότι θα το κάνει. Προσωπικά δεν αγωνιού γι' αυτό. Ανεξάρτητα από το ότι ο Ιλον Μασκ έχει το X ή τη σχέση που έχει με τον Τραμπ, όλο αυτό το συνονθύλευμα του νεφοκεφαλαίου, είτε είναι του Μασκ είτε του Μπέζος είτε του Γκέιτς είτε της Google, έχει καταλύσει όλα όσα είχαμε ως δεδομένα. Έχει καταλύσει την έννοια του φιλελεύθερου υποκειμένου. Ο φιλελεύθερος άνθρωπος, ο οποίος είναι ιδιοκτήτης του εαυτού του, έχει τις επιλογές του, τις προτιμήσεις του και χρησιμοποιεί τα μέσα του με στόχο τη μεγιστοποίηση της ωφέλειάς του. Αυτό τελειώνει. Όταν ένα μπκάνημα –βλέπετε, δεν μιλάμε πλέον για ένα φιλόσοφο, έναν

αρχιεπίσκοπο ή έναν πολιτικάντη–σο δημιουργεί επιθυμίες ώστε να πραγματοποιείται η πρόσδεση του ιδιοκτήτη του, χάνουμε όλα όσα θεωρούσαμε δεδομένα. Αυτό με ανησυχεί πολύ περισσότερο από το να βλέπω τον Μασκ δίπλα στον Τραμπ.

Σήμερα συσκευές όπως η Alexa εμφυτεύουν επιθυμίες. Πιο πριν αυτό το έκανε η παραδοσιακή διαφήμιση. Πότε ήταν ελεύθερος ο άνθρωπος μεταπολεμικά να σκεφτεί τις πραγματικές του ανάγκες;

Και πριν είχαμε την Ιερά Εξέταση. Πάντα υπήρχε κάτι. Εδώ όμως εντοπίζεται μια τεράστια διαφορά. Η διαφήμιση όπως ήταν στη δεκαετία του '50, του '60, του '80, του '90 είχε μια κατεύθυνση. Για παράδειγμα, ένας διαφημιστής είχε την ιδέα να σε κάνει να θες να φας Big Mac ακόμη κι αν δεν το ήθελες. Δημιουργούσε λοιπόν μια πολύ εξυπνη διαφήμιση που σε έκανε να το θέλεις. Πήγαινες στα McDonald's, το έπαιρνες και εκεί τελείωνε η ιστορία. Πλέον ο διαφημιστής έχει αυτοματοποιηθεί και η σχέση που δημιουργεί μαζί σου είναι διαλεκτική. Σου εμφανίζεται ως σκλάβος σου, του λες τι να κάνει για σένα και χρησιμοποιεί τις πληροφορίες που του έχεις δώσει για να σου προτείνει βιβλία, μουσική κ.λπ. που θα σου αρέσουν. Επειδή οι συμβουλές είναι χρήσιμες αρχίζεις και τον εμπιστεύεσαι, οπότε αυτή η σχέση συνεχίζεται. Όταν έρθει η ώρα που θα σε πείσει να αγοράσεις κάτι δεν σε στέλνει στο μαγαζί να το πάρεις, αλλά σ' το πουλάει ταυτόχρονα, οπότε παρακάμπτει και την αγορά. Οι προτιμήσεις σου είναι πλέον προϊόν του ιδιοκτήτη του νεφοκεφαλαίου.

Πού μπορεί να οδηγήσει πολιτικά κάτι τέτοιο;

Από το στάδιο κατά το οποίο η κύρια εξουσία ήταν στα χέρια του παραδοσιακού βιομηχανικού κεφαλαίου βρεθήκαμε σε εκείνο κατά το οποίο πέρασε στα χέρια των χρηματιστών και του τραπεζικού συστήματος. Ήδη δηλαδή είχαμε μια μεγάλη απώλεια, μια χειροτέρευση του καπιταλισμού. Τουλάχιστον όταν ήταν η εξουσία στον εργοστασιακό υπήρχε η πιθανότητα μιας σοσιαλδημοκρατίας. Να καθίσει δηλαδή εκείνος από τη μια και τα συνδικάτα από την άλλη να τα βρουν. Μετά όμως τι μπορούσε να πει ο τραπεζίτης με τον προλετάριο; Και τώρα πλέον πάμε ακόμη πιο κάτω, καθώς την εξουσία έχει ο Μπέζος. Τι να κάτσει να πει ο Μπέζος με τον διανομέα της e-food; Ακόμη περισσότερο, τι να πει ο ιδιοκτήτης της e-food, που δεν ξέρεις καν ποιος είναι, με τον διανομέα; Γίνεται μια πλήρης διάχυση όλων των διαδικασιών που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε έλεγχο από πλευράς εθνικού κράτους, δήμου.

Δηλαδή είναι μονόδρομος; Κάθε προσπάθεια αντίστασης είναι καταδικασμένη να αποτύχει;

Όταν φτιάχτηκαν τα πρώτα συνδικάτα τον 19ο αιώνα τι πιθανότητες είχαν να πετύχουν; Τους σκότωναν σαν τα αδέσποτα σκυλιά. Αν εκείνοι οι άνθρωποι κατάφεραν να φτιάξουν εκείνα τα συνδικάτα, μπορούμε κι εμείς να αντιδράσουμε.